

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2026. gada 23. septembrī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Aija Branta, senatori Sandra Kaija un Māris Leja

rakstveida procesā izskatīja krimināllietu sakarā ar Rīgas Austrumu prokuratūras prokurores Anetes Bundes kasācijas protestu par Latgales apgabaltiesas 2024. gada 23. oktobra lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas pilsētas tiesas 2023. gada 18. oktobra spriedumu

/Persona A/, personas kods /Personas kods A/,

atzīta par vainīgu Krimināllikuma 179. panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un, piemērojot Krimināllikuma 49.¹ panta pirmās daļas 2. punktu, sodīta ar brīvības atņemšanu uz 1 gadu 6 mēnešiem.

[2] Ar Rīgas pilsētas tiesas 2023. gada 18. oktobra spriedumu /Persona A/ atzīta par vainīgu un sodīta pēc Krimināllikuma 179. panta trešās daļas par svešas mantas prettiesisku iegūšanu lielā apmērā, būdama persona, kurai šī manta uzticēta.

[3] Ar Latgales apgabaltiesas 2024. gada 23. oktobra lēmumu, iztiesājot lietu sakarā ar apsūdzētās /Persona A/ aizstāvju zvērināta advokāta Mārtiņa Martinsona palīga Martina Pančenko un zvērināta advokāta Normunda Šlitkes palīga Aigara Breča apelācijas sūdzībām, Rīgas pilsētas tiesas 2023. gada 18. oktobra spriedums atcelts pilnībā un lieta nosūtīta jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

[4] Par Latgales apgabaltiesas 2024. gada 23. oktobra lēmumu prokurore A. Bunde iesniegusi kasācijas protestu, kurā lūdz atcelt apelācijas instances tiesas lēmumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā

sakarā ar Kriminālprocesa likuma 513. panta trešās daļas nepareizu iztulkošanu, kā arī pieļautajiem Kriminālprocesa likuma 511. panta otrās daļas, 512. panta pirmās daļas, 564. panta ceturtās daļas un 566. panta pārkāpumiem, kas atzīstami par Kriminālprocesa likuma būtiskiem pārkāpumiem šā likuma 575. panta trešās daļas izpratnē un noveduši pie nelikumīga nolēmuma.

Kasācijas protests pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Apelācijas instances tiesa kļūdaini interpretējusi Kriminālprocesa likuma 513. panta trešo daļu un tiesneša palīga tehniska rakstura darbības, sagatavojot saīsināto spriedumu pasludināšanai, un nepamatoti atzinusi, ka pārkāpts tiesas apspriedes noslēpums.

Norādot, ka tiesneša palīgs nav tiesas sastāvā, kas iztiesā lietu, tādēļ viņam nav tiesību iepazīties ar tiesas sprieduma rezolutīvo daļu pirms tā pasludināšanas, un šādas tiesības nav noteiktas arī likumā un tiesneša palīga darba aprakstā, tiesa nav ņēmusi vērā likuma „Par tiesu varu” 99. panta pirmajā daļā noteikto, proti, ka pēc nolēmuma pieņemšanas tiesneša palīgam var uzdot veikt tehnisko darbu, piemēram, izdrukāt nolēmumu. Tiesa nav ņēmusi vērā arī Senāta 2021. gada 24. septembra lēmumā Nr. SKA-699/2021 paustās atziņas, ka nolēmuma veidnē fiksētās ziņas par tā autoru, izveidošanas datumu un datni parakstījušo personu apstiprina, ka tiesnesis jau ir pieņēmis nolēmumu, kuru vairs neaizsargā apspriežu istabas noslēpums.

Atzīstot apspriežu istabas noslēpuma pārkāpumu, apelācijas instances tiesa nav vērtējusi un sniegusi atzinumu par tiesas apspriedes būtību.

[4.2] Apelācijas instances tiesa, norādot, ka ticis pasludināts neparakstīts saīsinātais spriedums, kas to padara par nederīgu dokumentu, savu atzinumu nav pamatojusi ar pierādījumiem, bet vispārīgi atsaukusies uz tiesas sēdes protokolā fiksēto par tiesas sēdes uzsākšanas un beigu laiku.

Motīvu daļa

[5] Ievērojot protestā paustos argumentus, Senātam izskatāmajā lietā ir jāvērtē tiesas apspriedes noslēpuma institūta būtība.

[5.1] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmais teikums noteic, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.

Viens no jēdziena „taisnīga tiesa” aspektiem ir pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs process, kurā lieta tiek izskatīta. Tādējādi Satversmes 92. pants uzliek valstij pienākumu pieņemt tādas procesuālās normas, kas garantē, ka pati lietu izskatīšanas procedūra ir taisnīga un objektīva, un atbilstoši kurām persona varētu taisnīgā un objektīvā tiesā efektīvi aizsargāt savas tiesības un likumiskās intereses (sk., piemēram, *Satversmes tiesas 2018. gada 14. jūnija sprieduma lietā Nr. [2017-23-01](#) 12. punktu*, *2017. gada 10. februāra sprieduma lietā Nr. [2016-06-01](#) 27. punktu*, *2015. gada 12. marta sprieduma lietā Nr. [2014-23-01](#) 10. punktu*).

Taisnīgas tiesas pamatprincips – ikvienam ir tiesības uz lietas izskatīšanu taisnīgā, objektīvā un neatkarīgā tiesā – nostiprināts arī Kriminālprocesa likuma 15. pantā.

[5.2] Saskaņā ar Satversmes 82. pantu tiesu Latvijā spriež rajona (pilsētas) tiesas, apgabaltiesas un Augstākā tiesa.

Lietu izskatīšanas tiesā principus un kārtību nosaka Satversme, civilprocesuālie, kriminālprocesuālie un administratīvi procesuālie likumi.

Krimināllietās tiesu spriež tiesa, izskatot un izlemjot tiesas sēdēs pret personām celto apsūdzību pamatotību, attaisnojot nevainīgās personas vai arī atzīstot personas par vainīgām noziedzīga nodarījuma izdarīšanā un nosakot sodu.

Lietas izspriešanai noturama apspriede, kurā izlemjamie jautājumi noteikti Kriminālprocesa likuma 514. pantā, tajā skaitā: 1) vai noticis apsūdzētajam inkriminētais noziedzīgais nodarījums; 2) vai šajā nodarījumā ir

noziedzīga nodarījuma sastāvs, kurā Krimināllikuma pantā, tā daļā, punktā tas paredzēts; 3) vai apsūdzētais ir vainīgs šajā noziedzīgajā nodarījumā; 4) vai apsūdzētais sodāms par šo noziedzīgo nodarījumu; 5) vai ir apstākļi, kas pastiprina vai mīkstina apsūdzētā atbildību; 6) kāds pamatsoda veids un mērs jāpiespriež apsūdzētajam, un vai tas viņam jāizcieš; 7) vai apsūdzētajam piespriežams papildsods un citi jautājumi.

Tiesas apspriede balstās uz pirms tam organizēto mutvārdu vai rakstveida iztiesāšanas procesu, kura gaitā ir iegūtas un izvērtētas ziņas par lietas faktiskajiem apstākļiem. Šo procesuālo darbību var uzsākt tikai pēc tam, kad pilnībā noslēgusies lietas iztiesāšana pēc būtības.

Tādējādi tiesas apspriede ir process, kurā tiesa apspriež visus nolēmuma pieņemšanai būtiskos aspektus. Apspriedē tiek veikta tiesību jautājumu un piemērojamo normu satura noskaidrošana, noziedzīgā nodarījuma faktiskā sastāva konstatēšana, juridiskā subsumpcija, tiesisko seku konkretizācija u. c. juridiskās metodes. Savukārt ja tiesnesis lietu izskata vienpersoniski, tad arī tiesas apspriedē izlemjamos jautājumus viņš izlemj pats.

Tiesas apspriede reglamentēta Kriminālprocesa likuma 513. pantā.

[5.3] Vēsturiski tiesiskais regulējums par tiesas apspriedes noslēpumu bija ietverts Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālprocesa kodeksa 298. pantā, kas noteica: „Tiesa taisa spriedumu apspriežu istabā. Apspriedes un sprieduma taisīšanas laikā šai istabā drīkst atrasties tikai tiesneši, kas ir tiesas sastāvā iztiesājamā lietā. Citu personu klātbūtne apspriežu istabā nav atļauta” (panta pirmā daļa). Šā panta otrā daļa noteica, ka „Tiesnešiem nav tiesību izpaust viedokļus, kādi izteikti, taisot spriedumus”, savukārt panta trešā daļa paredzēja, ka šie noteikumi attiecas arī uz tiesas lēmumu pieņemšanu apspriežu istabā (*Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs 1961. gada 9. februārī, Nr. 6*).

Turpmāk šā panta otrā daļa tika papildināta ar teikumu: „Iestājoties naktij, tiesai ir tiesības pārtraukt apspriedi, lai atpūstos” (*Latvijas Republikas likuma „Latvijas Kriminālprocesa kodekss” 298. pants*).

Pašreiz spēkā esošais regulējums par tiesas apspriedes noslēpumu, kas ietverts Kriminālprocesa likuma 513. pantā, gramatiski ir formulēts līdzīgi iepriekšējam tiesiskajam regulējumam.

Šā panta pirmā daļa noteic, ka tiesas apspriede notiek apspriežu istabā un tās laikā telpā drīkst atrasties tikai lietu iztiesājošais tiesas sastāvs. Panta otrā daļa paredz tiesas tiesības pārtraukt apspriedi, lai atpūstos, kā arī brīvdienās un svētku dienās. Savukārt panta trešā daļa noteic, ka pārtraukuma laikā tiesnešiem ir aizliegts vākt ziņas par iztirzājamo lietu, izpaust apspriedes gaitā izteiktos viedokļus vai pieņemto nolēmumu saturu.

Atšķirībā no iepriekšējā regulējuma, Kriminālprocesa likuma 513. panta tekstā nav minēti vārdi „spriedums” un „lēmums”, kā arī nav iekļauts teikums, ka „citu personu klātbūtne apspriežu istabā nav atļauta”. Vienlaikus minētais nosacījums izriet no panta būtības, proti, ka apspriedes laikā istabā atrodas tikai tiesas sastāvs, kas iztiesā lietu. Tāpat pantā noteikti papildu ierobežojumi tiesnešiem, aizliedzot vākt ziņas par iztirzājamo lietu, kā arī izpaust apspriedes laikā izteiktos viedokļus un pieņemto nolēmumu saturu. Papildus ir uzskaitīti gadījumi, kad tiesa var pārtraukt apspriedi – lai atpūstos, kā arī brīvdienās un svētku dienās.

[5.4] Lai arī šīs atšķirības attiecīgo normu formulējumā iepriekšējā un spēkā esošajā tiesiskajā regulējumā nav atzīstamas par būtiskām, ir jāņem vērā notikušās nozīmīgās izmaiņas kriminālprocesā tiesā un tiesu sistēmā kopumā pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas.

Pirmkārt, ir būtiski mainījies pirmās instances tiesas sastāvs krimināllietu iztiesāšanā. Proti, Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālprocesa kodeksa darbības laikā krimināllietas pirmajā instancē tika izskatītas koleģiāli. Savukārt Kriminālprocesa likuma sākotnējā redakcijā (447. pantā) bija noteikts, ka vienpersoniski tiesnesis izskata tikai noteiktu daļu lietu. Turpretim šobrīd spēkā esošā Kriminālprocesa likuma 447. panta pirmā daļa paredz, ka krimināllietas pirmajā instancē iztiesā tiesnesis vienpersoniski. Līdz ar to tiesas apspriedes institūta tiesiskais regulējums gramatiskā iztulkojuma aspektā pirmšķietami vairs nav attiecināms uz situāciju, kad procesu vada viens tiesnesis. Šai vienpersoniskās iztiesāšanas specifikai acīmredzami neatbilst Kriminālprocesa likuma 515. pantā nostiprinātā kārtība, kas paredz, ka tiesas sēdes priekšsēdētājs vada apspriedi, uzdod jautājumus un pēc katra no tiem seko tiesnešu balsojums.

Otrkārt, kriminālprocesā vairs nav nostiprināts tiesas sēžu nepārtrauktības princips. Tas nozīmē, ka tiesnesis vai tiesas sastāvs drīkst paralēli iztiesāt vairākus kriminālprocesus. Šī kārtība, atkāpjoties no iepriekš spēkā esošā noteikuma, ka tiesnesis nedrīkstēja uzsākt citu kriminālprocesu izskatīšanu līdz attiecīgā procesa noslēgumam

vai sprieduma pasludināšanai, tika ieviesta ar mērķi padarīt tiesvedību elastīgāku un ātrāku, kā arī novērst formālus ierobežojumus kriminālprocesa organizēšanā.

Treškārt, likuma „Par tiesu varu” 99.–106. pantā iekļauta virkne tiesu darbinieku amatu, kādu nebija iepriekš pastāvošā tiesas apspriedes noslēpuma regulējuma laikā, piemēram, tiesneša palīga amats.

[5.5] Iepriekš juridiskajā literatūrā pausts viedoklis, ka tiesas apspriedes noslēpums ir saistīts ar tiesnešu neatkarības principu un pakļautību tikai likumam, un šā institūta mērķis ir garantēt tiesnešiem mierīgus apstākļus spriedumā izšķiramo jautājumu apspriešanai bez ietekmes no ārienes (Azāns A. *Latvijas PSR Kriminālprocesa kodeksa komentāri* B. Azāna vispārīgā redakcijā. Rīga: Avots, 1986, 443. lpp.). Tiesnešu pārliecība, ka viņu apspriede un viedokļi, kas tajā izteikti, netiks izpausti, nodrošina viņiem iespēju brīvi iztīrīt katru spriedumā izlemjamo jautājumu (Liede A. *Kriminālprocess. Tiesvedības norise krimināllietās*. Rīga: Zvaigzne, 1973, 193. lpp.). Atbilstoši minētajām atziņām tiesnešu apspriedes noslēpuma mērķis ir pasargāt tiesnešus no ārējas ietekmes un nodrošināt brīvu, konfidenciālu nolēmumu izlemjamo jautājumu apspriešanu.

Neraugoties uz notikušajām pārmaiņām tiesu sistēmā kopumā un kriminālprocesā konkrēti, joprojām ir saglabāta Kriminālprocesa likuma 513. pantā noteiktā tiesas apspriedes institūta nozīme, jēga un mērķis, proti, ka apspriedē piedalās vienīgi tiesas sastāvs un tās pārtraukuma laikā ir aizliegts izpaust apspriedes laikā izteiktos viedokļus, kā arī pieņemto nolēmumu saturu.

Turklāt apspriedes noslēpuma aizsardzība nav tikai specifisks kriminālprocesa elements – tas ir nozīmīgs institūts visos tiesvedības procesos un ir nostiprināts likuma „Par tiesu varu” 11. panta trešajā daļā (kas noteic, ka nevienam nav tiesību pieprasīt apspriedes laikā izteikto viedokļu izpaušanu), kā arī 89. panta trešajā daļā (kas paredz, ka tiesnesim nav tiesību izpaust tiesas apspriedes noslēpumu).

Arī Senāts iepriekš ir paudis atziņu, ka, pārkāpjot tiesas apspriedes noslēpumu, tiesa pārkāpj Kriminālprocesa likuma 15. un 18. pantā nostiprinātos pamatprincipus. Tie paredz ikviena tiesības uz lietas izskatīšanu taisnīgā un objektīvā tiesā, kā arī procesuālo pilnvaru līdzvērtību. Iztiesāšanas gaitā tiesai ir pienākums stingri ievērot likumā noteikto kārtību, jo jebkura procesuāla atkāpe var radīt pamatotas šaubas par tiesas objektivitāti (sk. Senāta 2015. gada 23. jūlija lēmumu lietā Nr. [SKK-345/2015](#), 11261035714).

[5.6] Senāts uztur minētās atziņas. Vienlaikus Senāts atzīst, ka līdzšinējā judikatūra par tiesas apspriedes noslēpumu ir pārskatāma, ņemot vērā tiesas procesa nepārtrauktības principa atcelšanu, tiesas apspriedes un nolēmuma rakstīšanas nošķirumu, kā arī tiesisko regulējumu, kas pieļauj tiesneša palīga iesaistīšanu nolēmuma sagatavošanā.

Tiesas apspriedes noslēpums ir vērtējams kā viens no procesuālajiem priekšnoteikumiem taisnīga un objektīva kriminālprocesa nodrošināšanai. Savukārt procesuālo pilnvaru līdzvērtības princips paredz, ka kriminālprocesa dalībniekiem tiek nodrošinātas līdzvērtīgas iespējas īstenot savas tiesības un aizstāvēt savas intereses, nevienai no pusēm neradot nepamatotas priekšrocības.

Tiesas apspriedes noslēpuma pārkāpums var tieši iespaidot tiesas nolēmuma pieņemšanas gaitu, jo lietas izšķiršanas brīdī pārtrauc tiesas izolāciju no ārējiem faktoriem, tādējādi ietekmējot arī paša nolēmuma saturu. Proti, trešo personu viedokļu vai cita veida nevēlama spiediena rezultātā tiek ietekmēta tiesas iekšējā pārliecība, kas var radīt vienai no pusēm nepamatotas priekšrocības un laiku turpmāko procesuālo darbību plānošanai. Vienlaikus šāds pārkāpums neatkarīga novērotāja acīs rada pamatotas šaubas par tiesas neatkarību un objektivitāti.

Tiesas objektivitāte ir saistīta ar Satversmes 92. panta pirmajā teikumā nostiprinātajām pamattiesībām uz taisnīgu tiesu. Šis princips izriet arī no Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. panta 1. punkta pirmā teikuma, kas garantē ikviena tiesības uz taisnīgu lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā tiesā.

Eiropas Cilvēktiesību tiesas izpratnē tiesas objektīvā neitralitāte nozīmē, ka tiesai ir jānodrošina ne tikai faktiska objektivitāte, bet arī jāizslēdz jebkādas pamatotas šaubas par to. Šajā vērtējumā izšķirošais kritērijs ir šāds: vai objektīvs un saprātīgs novērotājs konkrētajos apstākļos varētu pamatoti apšaubīt tiesas neitralitāti. Šāda pieeja stiprina sabiedrības uzticēšanos tiesu varai un ir viens no taisnīgas tiesas pamatprincipiem, proti, „taisnīgumam ne tikai jānotiek, bet arī jābūt redzamam, ka tas notiek” (*justice must not only be done, it must also be seen to be done*). Līdz ar to ir jāvērtē, vai procesa organizācija, tostarp tiesas apspriedes noslēpums, sniedz pietiekamas garantijas šādu šaubu novēršanai (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas (Lielā palāta) 2009. gada 15. oktobra sprieduma*

lietā „Micallef v. Malta”, iesnieguma Nr. [17056/06](#), 98. punkts, 2021. gada 25. marta sprieduma lietā „Stoimenovikj and Miloshevikj v. North Macedonia” iesnieguma Nr. [59842/14](#), 40. punkts).

Satversmes tiesas un Senāta praksē ir nostiprināta atziņa, ka tiesas objektivitātes jeb neitralitātes prasībai ir divi aspekti – subjektīvais un objektīvais. Pirmkārt, tiesai jābūt subjektīvi neitrālai, proti, nevienam tiesnesim nedrīkst būt personiski aizspriedumi, izlemjot lietu. Šāda personīgā neitralitāte tiek prezumēta, ja vien nav pierādījumu par pretējo. Otrkārt, tiesai jābūt neitrālai arī objektīvajā aspektā. Tas nozīmē, ka ir jāsniedz pietiekamas garantijas, lai izslēgtu jebkādas lietas dalībnieku vai sabiedrības pamatotas šaubas par tiesas objektivitāti. Turklāt nozīme var būt pat šķietamībai, līdz ar to ir jānovērš pat šķietama neobjektivitāte (sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 16. jūlija sprieduma lietā Nr. [2019-23-01](#) 11. punktu, 2018. gada 14. jūnija sprieduma lietā Nr. [2017-23-01](#) 13.2. punktu, 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. [2015-19-01](#) 16.1. punktu, 2013. gada 14. maija sprieduma lietā Nr. [2012-13-01](#) 13.2. un 14.2.3. punktu, Senāta 2025. gada 31. janvāra lēmuma lietā Nr. SKK-76/2025, [ECLI:LV:AT:2025:0132.11151006322.4.L](#), 5.1. punktu, 2020. gada 30. oktobra lēmuma lietā Nr. SKK-59/2020, [ECLI:LV:AT:2020:1030.3870001003.3.L](#), 34. punktu).

Ņemot vērā tiesas apspriedes noslēpuma institūta nozīmi, tā iespējamais pārkāpums ir vērtējams no objektīvā aspekta, proti, vai nerodas objektīvi pamatotas bažas par tādu konkrētā noslēpuma aizskārumu, kas var radīt šaubas par tiesas vai tiesneša objektivitāti no ārējā novērotāja viedokļa. Aizliegums izpaust apspriedes laikā izteiktos viedokļus, kā arī pieņemto nolēmumu saturu, ir saistīts ar tiesas objektivitātes garantēšanu, nodrošinot sabiedrības uzticēšanos tiesai.

Tādējādi tiesas apspriedes noslēpuma aizsardzība ir nepieciešama ne tikai tiesnešu neatkarības, bet arī kriminālprocesa pamatprincipa aizsardzībai, proti, tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanai.

[5.7] Juridiskajā literatūrā pausts viedoklis, ka tiesnešu apspriedes slēgtais raksturs kalpo tam, lai nodrošinātu, ka apspriedē tiesas sastāvs var brīvi izteikties, diskutēt un pieņemt lēmumus. Savukārt apspriedes noslēpums nozīmē, ka viss, kas runāts tiesnešu apspriedē, paliek tiesnešu apspriedē, kas noslēdzas ar tiesnešu balsojumu (Neimanis J. *Tiesnešu apspriedes noslēpums. Jurista Vārds*, 10.12.2019., Nr. 49 (1107), 11.–13. lpp.).

Izskatāmajā lietā tiek vērtēts jautājums par tiesas apspriedi pirmās instances tiesā, vienpersoniski iztiesājot krimināllietu.

Mūsdienu latviešu valodas vārdnīcā vārds „apspriede” skaidrots kā divu vai vairāku personu tikšanās vai saziņa, kuras laikā personas apmainās ar viedokļiem, diskutē, apsver risinājumus, izvērtē un izlemj jautājumus. Savukārt viena persona parasti iekšēji pārdomā jautājumus (vārdnīca „Mūsdienu latviešu valodas vārdnīca (MLVV)”, *pieejams*: <https://mlvv.tezaurs.lv/apspriede>).

Kriminālprocesa likuma 515. panta pirmajā daļā noteikts, ka tiesas apspriedi vada tiesas sēdes priekšsēdētājs, otrajā daļā noteikts, kā tiesas sēdes priekšsēdētājs uzdod jautājumus, bet trešajā daļā noteikts, kā notiek tiesnešu balsojums. Likumdevējs nav grozījis šo regulējumu, kas praksē ir īstenojams tikai tad, ja krimināllieta tiek iztiesāta koleģiāli, nevis vienpersoniski.

Ņemot vērā, ka tiesas apspriedes noslēpums ir saistīts ar tiesnešu neatkarības un vienīgi likumam pakļautības principu un ka šī institūta mērķis ir garantēt tiesnešiem neitrālus apstākļus nolēmumā izšķiramo jautājumu apspriešanai bez ietekmes no ārienes, nav pamata uzskatīt, ka būtu jāaizsargā vienīgi koleģiālās apspriedes noslēpums, kā tas *expressis verbis* ir noteikts likumā.

Lai arī pirmās instances tiesā jautājumi netiek apspriesti koleģiāli, saglabājas nepieciešamība nodrošināt, ka tiesnesis lietu izspriež netraucēti, objektīvi un bez ārējas ietekmes. Tādējādi Senāts atzīst, ka ar terminu „tiesas apspriede” ir jāsaprot ne tikai nolēmumā izlemjamo jautājumu koleģiāla apspriešana, bet arī to iekšēja pārdomāšana un izlemšana gadījumos, kad lieta tiek izskatīta vienpersoniski.

[6] Senāta praksē ir atzīts, ka Kriminālprocesa likuma 510. panta otrā daļa, skatot to kopsakarā ar šā likuma 513. pantu, nozīmē, ka pēc apsūdzētā pēdējā vārda tiesa aiziet apspriežu istabā taisīt spriedumu. Līdz ar to laikā līdz sprieduma pasludināšanai notiek tiesas apspriede, kuru tiesa drīkst pārtraukt, lai nodrošinātu laiku atpūtai, kā arī brīvdienās un svētku dienās (sk., piemēram, Senāta 2019. gada 20. jūnija lēmuma lietā Nr. SKK-125/2019, [ECLI:LV:AT:2019:11514028809.6.L](#), 8. punktu, 2008. gada 31. jūlija lēmumu lietā Nr. [SKK-385/2008](#), 11290006204).

[6.1] Apelācijas instances tiesa atcēlusi pirmās instances tiesas spriedumu un, pamatojot savu lēmumu, norādījusi, ka kaut arī tiesneša palīgs ir tiesas darbinieks un sniedz tiesnesim, tai skaitā tehniska rakstura palīdzību, viņš nav tiesas sastāvā, kas iztiesā lietu, un viņam nav tiesību iepazīties ar tiesas sprieduma rezolutīvo daļu pirms sprieduma pasludināšanas, jo citādi pirms nolēmuma pasludināšanas tiek izpausts pieņemtā nolēmuma saturs. Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka ne likumā „Par tiesu varu”, ne Kriminālprocesa likumā, kā arī tiesneša palīga darba aprakstā un judikatūrā nav noteikti izņēmumi, kas atļautu pretējo.

Līdzīgs gadījums vērtēts Senāta 2019. gada 20. jūnija lēmumā lietā Nr. SKK-125/2019. Tajā Senāts, atsaucoties uz Kriminālprocesa likuma 513. panta trešo daļu, atzina, ka, nododot uzdevumu tiesas sēžu sekretāram sagatavot saīsinātā sprieduma norakstu pirms tā pasludināšanas, tiesnesis ir izpaudis apspriedes istabas noslēpumu personai, kura neietilpa tiesas sastāvā.

[6.2] Judikatūra ir viens no galvenajiem instrumentiem, kas praksē nodrošina tiesisko noteiktību, drošību un paredzamību. Tomēr tas nenozīmē tiesu prakses absolūtu nemainību. Ja tiesu sistēmas reformas ir padarījušas iepriekšējo tiesisko regulējumu nefunkcionējošu, taisnīguma princips un realitāte prevalē pār līdzšinējās judikatūras ievērošanu. Līdz ar to judikatūras maiņa ir nepieciešama, lai nepieļautu tiesību normu piemērošanu pretēji to jēgai un mērķim.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa un Satversmes tiesa savos nolēmumos ir uzsvērusi, ka, mainoties sabiedriskajai un tiesiskajai realitātei, līdz ar to ir jāattīstās arī tiesu praksei. Tiesību normas interpretācija nevar tikt atrauta no tās reālās darbības vides, tas ir, tiesu sistēmas (sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2010. gada 14. janvāra spriedumu lietā „Atanasovski v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia”, iesnieguma Nr. [36815/03](#), Eiropas Cilvēktiesību tiesas (Plenārsēde) 1990. gada 27. septembra spriedumu lietā „Cossey v. the United Kingdom”, iesnieguma Nr. [10843/84](#), Satversmes tiesas 2010. gada 22. februāra sprieduma lietā Nr. [2009-45-01](#) 12.3. punktu, 2006. gada 12. aprīļa sprieduma lietā Nr. [2005-20-01](#) 10. punktu).

[6.3] Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 1. pantu Kriminālprocesa likuma mērķis ir noteikt tādu kriminālprocesa kārtību, kas nodrošina efektīvu krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu bez neattaisnotas iejaukšanās personas dzīvē. Savukārt krimināltiesisko attiecību taisnīgs noregulējums saprātīgā termiņā nav iespējams, uzturot spēkā institucionālajai realitātei neatbilstošu tiesību normas tulkojumu.

Senāts konstatē, ka vēsturiskās judikatūras atziņa par „tiesas apspriedes” robežām un saturu radās konkrētā tiesiskajā realitātē – laikā, kad spēkā bija absolūtais lietas iztiesāšanas nepārtrauktības princips. Atceļot šo principu, likumdevēja mērķis bija tiesu sistēmas efektivitātes paaugstināšana un procesuālā ekonomija. Mainoties likumdevēja mērķim un tiesību normas darbības kontekstam, nav saglabājama interpretācija, kas balstās uz jau spēkā neesošu tiesību principu, jo pretējā gadījumā vēsturiskās judikatūras ievērošana nonāktu pretrunā ar pašreizējo likuma jēgu.

Nepārtrauktības princips, kas uzlika pienākumu tiesai pēc pēdējā vārda doties uz apspriežu istabu un līdz sprieduma pasludināšanai liedza izskatīt citas lietas, vēsturiski kalpoja par pamatu judikatūras atziņai, ka tiesas apspriede ir nepārtraukts laika posms no ieiešanas apspriežu istabā līdz atgriešanās brīdim tiesas sēžu zālē ar nolēmumu.

Ar tiesas procesa nepārtrauktības principa atcelšanu likumdevējs ir atteicies no koncepta, ka sprieduma taisīšana ir vienots, hronoloģiski nedalāms un izolēts process. Pašlaik tiesnesim ir piešķirtas tiesības vienas lietas izskatīšanas starplaikā veikt citas procesuālās darbības un izskatīt citas lietas, arī piedalīties koleģiālā tiesas sastāvā. Tāpat tiesnesis var piedalīties tiesas pašpārvaldes institūciju un Tieslietu padomes izveidoto komisiju darbā. Ievērojot minēto, tiesas apspriede Kriminālprocesa likuma 513. panta izpratnē ir tulkojama kā funkcionāls, nevis hronoloģisks jēdziens – proti, tā attiecas tikai uz laiku, kad konkrētajā lietā tiesas sastāvs vai tiesnesis vienpersoniski izlemj Kriminālprocesa likumā noteiktos jautājumus.

Nemot vērā iepriekš minēto apsvērumu kopumu, Senāts atzīst, ka, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma sistēmisku interpretāciju, kā arī tiesu sistēmā notikušajām būtiskajām izmaiņām, ir maināma iepriekšējā judikatūra attiecībā uz tiesas apspriedes noslēpuma interpretāciju.

[6.4] Kriminālprocesa likuma 514. pantā noteikti tiesas apspriedē izlemjamie jautājumi, savukārt Kriminālprocesa likuma 523. panta pirmās daļas pirmajā teikumā noteikts, ka pēc Kriminālprocesa likuma 514. pantā minēto jautājumu izlemšanas tiesa raksta spriedumu, kas sastāv no ievaddaļas, aprakstošās daļas, motīvu daļas un rezolutīvās daļas.

Tas nozīmē, ka tiesas apspriede noslēdzas ar Kriminālprocesa likuma 514. pantā minēto jautājumu izlemšanu. Ja krimināllieta tiek iztiesāta koleģiāli, tad tiesas apspriede noslēdzas ar Kriminālprocesa likuma 515. panta trešajā daļā noteikto tiesnešu balsojumu. Savukārt, ja krimināllietu tiesnesis iztiesā vienpersoniski, šāds balsojums faktiski nav nepieciešams, jo tiesas apspriede noslēdzas brīdī, kad tiesnesis ir izlēmis Kriminālprocesa likuma 514. pantā minētos jautājumus. Beidzoties apspriedes posmam, tam seko nākamais posms – sprieduma vai lēmuma rakstīšana.

[6.5] Izskatāmajā lietā apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka pēc apsūdzētās /Persona A/ pēdējā vārda uzklaušanās 2023. gada 17. oktobrī tiesa paziņojusi, ka dodas pieņemt nolēmumu. Saīsinātais spriedums sastādīts elektroniska dokumenta formā, kurā pēdējos labojumus tiesneša palīgs veicis pirms tā pasludināšanas 2023. gada 18. oktobrī plkst. 09.03. Līdz ar to apelācijas instances tiesa atzinusi, ka pirms saīsinātā sprieduma pasludināšanas tā teksts izpausts personai, kas nebija tiesas sastāvā. Vienlaikus apelācijas instances tiesa nav pamatojusi ar pierādījumiem, ka tiesneša palīgs ir piedalījies tiesas apspriedē. Turklāt tiesa arī atzinusi, ka elektroniski sastādītā dokumenta – saīsinātā sprieduma – autors ir tiesnesis Imants Dzenis, bet viņa palīgs pirms saīsinātā sprieduma pasludināšanas veicis vienīgi tehniskus labojumus.

Senāta judikatūrā pausta atziņa, ka nolēmuma veidnē fiksētās ziņas par tā autoru, izveidošanas datumu un datni parakstījušo personu apstiprina, ka tiesnesis jau ir pieņēmis nolēmumu, kuru vairs neaizsargā apspriežu istabas noslēpums. Savukārt tehniska rakstura fakti par to, kad un kā tieši tiesnesis faktiski organizē konkrēta nolēmuma sagatavošanas procesu (vai tas tiek darīts rakstot ar roku vai datorā, kā tiek izveidota datne, kurā nolēmums tiek rakstīts, vai un kā tiek izvēlēti nolēmuma noformēšanas paraugi u. tml.) nesniedz objektīvu un būtisku informāciju par tiesas spriešanu (*Senāta 2021. gada 24. septembra lēmuma lietā Nr. SKA-699/2021, [ECLI:LV:AT:2021:0924:SKA066921.5.L](#), 13. punkts*).

Paužot viedokli, ka, tiesneša palīgam darot zināmu saīsinātā sprieduma saturu pirms tā pasludināšanas, ir pārkāpts Kriminālprocesa likuma 513. pantā noteiktais apspriežu istabas noslēpums, apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā Eiropas Cilvēktiesību tiesas pausto atziņu, ka tad, kad tiesas apspriede ir beigusies un notiek sprieduma rakstīšana, atbilstoši amata pienākumiem un konkrētiem darba uzdevumiem tas var būt arī tiesneša palīga pienākums strādāt pie sprieduma rakstīšanas, izņemot gadījumus, kad tiesneša palīga iesaiste var radīt tiesas neitralitātes pārkāpumu (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2024. gada 29. augusta sprieduma lietā „Tsulukidze and Rusulashvili v. Georgia”, iesniegumu Nr. [44681/21](#) un [17256/22](#), 53.–55., 58. punkts*).

Senāts norāda, ka tiesneša palīgs ir likuma „Par tiesu varu” 99. pantā noteikts tiesu darbinieks, turklāt jāņem vērā, ka šī panta pirmajā daļā noteikto tiesneša palīga amata pienākumu uzskaitījums nav izsmeļošs, jo šajā normā noteikts, ka tiesneša palīgs pilda arī citus tiesneša dotus uzdevumus, kas var būt arī nolēmuma projekta sagatavošana.

Arī Ministru kabineta 2022. gada 26. aprīļa noteikumu Nr. 262 „Valsts un pašvaldību institūciju amatu katalogs, amatu klasifikācijas un amatu apraksta izstrādāšanas kārtība” 115.4.3. apakšpunkts nosaka, ka tiesneša palīgs rajona (pilsētas) tiesā vai apgabaltiesā sagatavo nolēmumu projektus un citu dokumentu projektus. Savukārt Tieslietu padome 2023. gada 13. janvārī izskatīja darba grupas iesniegto ziņojumu „Par tiesnešu palīga institūta tālāko attīstību”. Šā ziņojuma 27. punktā norādīts, ka jāveicina, lai tiesneša palīga amata pienākumos ietilptu dominējoši saturiskie, juridiskie pienākumi, bet tā 39. punktā ietverts darba grupas piedāvājums tiesneša palīga amata pienākumu aprakstam, tostarp pienākumi sagatavot nolēmumu projektus.

Tādējādi secināms, ka nolēmumu projektu sagatavošanu ne vien nebija plānots izslēgt no tiesneša palīga pienākumiem, bet, tieši pretēji, pēc iespējas veicināt un attīstīt.

Līdz ar to Senāts atzīt, ka tiesneša palīga tiesiska un amata pienākumiem atbilstoša iesaiste sprieduma rakstīšanas posmā *per se* nenozīmē tiesas apspriedes noslēpuma pārkāpumu. Tiesas apspriedes noslēpums aizsargā tiesas apspriedi un ar to saistītos jautājumus, nevis sprieduma rakstīšanu un ar to saistītos jautājumus. Turklāt arī sprieduma rakstīšanas posmā tiesiski iesaistītajiem tiesas darbiniekiem ir jāievēro konfidencialitāte.

Senāts arī norāda, ka Saeima 2026. gada 9. jūlijā pirmajā lasījumā atbalstījusi grozījumus likumā „Par tiesu varu”, kas paredz, tai skaitā tiesas jurista amata ieviešanu. Tiesas jurists likumā definēts kā tiesu darbinieks, kas tiesneša vai tiesas priekšsēdētāja uzdevumā veic juridiska rakstura uzdevumus tiesas funkciju nodrošināšanai, tajā skaitā analizē tiesību normas, judikatūru un citus tiesību avotus, sagatavo nolēmumu un citu tiesas dokumentu projektus.

[6.6] Senāts atzīst, ka no ārējā novērotāja viedokļa šaubas par pirmās instances tiesas neobjektivitāti nevar radīt apelācijas instances tiesas atzinums, ka pirmās instances tiesa pasludinājusi neparakstītu saīsināto spriedumu.

Apelācijas instances tiesa savu secinājumu pamatojusi ar tiesas sēžu zāles pulkstenī konstatētā laika un tiesneša datorā fiksētās paraksta laika atzīmes interpretāciju, ar ko nepietiek, lai konstatētu tiesas pieļautu būtisku procesuālo pārkāpumu.

Turklāt neviena no procesā iesaistītajām personām nav apstrīdējusi tiesas sēžu zālē pasludinātā saīsinātā sprieduma neatbilstību tiesas taisītajam pilnajam spriedumam.

[7] Ņemot vērā šajā lēmumā analizēto tiesas apspriedes un tās noslēpuma tiesisko regulējumu, Senāts *obiter dictum* uzskata par nepieciešamu norādīt, ka arī citi jautājumi, kas nav aktuāli izskatāmajā lietā, nav interpretējami tikai ar gramatisko metodi vai balstoties uz vēsturisku skaidrojumu, ja tas novestu pie acīmredzami nesaprātīga rezultāta.

Tā, piemēram, nebūtu pamatoti secināt, ka Kriminālprocesa likuma 513. panta otrā daļa izsmeļoši nosaka, ka tiesa var pārtraukt apspriedi tikai tādēļ, lai atpūstos, kā arī brīvdienās un svētku dienās, un ka to nav pieļaujams darīt ārkārtas situācijā vai tiesneša citu amata pienākumu pildīšanai. Tāpat nebūtu pamatoti secināt, ka apspriežu istaba ir tikai fiziska telpa. Senāts norāda, ka, ņemot vērā mūsdienu tehnoloģiskās iespējas un *Covid-19* pandēmijas laikā gūto pieredzi tiesu darba organizēšanā, kā arī to, ka krimināllietu pirmās instances tiesā tiesnesis izskata vienpersoniski, termins „apspriežu istaba” Kriminālprocesa likuma 513. panta izpratnē nav interpretējams tikai kā noteikta, fiziski nodalīta telpa tiesas ēkā. Šā termina būtība ir saistīta ar tiesas apspriedes procesuālo funkciju un no tās izrietošajām garantijām, nevis ar konkrētas fiziskas vietas izmantošanu. Tiesas apspriedi var organizēt, piemēram, arī videokonferences režīmā, vienlaikus ievērojot Kriminālprocesa likuma 513. panta trešajā daļā noteikto obligāto prasību par apspriedes noslēpumu. Turklāt būtu nepamatoti secināt, ka laikā, kad tiesas apspriede faktiski nenotiek, tiesneši drīkst izpaust apspriedes laikā izteiktos viedokļus u. tml.

Radušās neskaidrības praksē prioritāri risināmas, ņemot vērā tiesas apspriedes noslēpuma mērķus, proti, izvērtējot, vai konkrētais risinājums pasargā tiesneša lēmuma pieņemšanu no ārējas ietekmes, nodrošina apspriedes brīvību un konfidencialitāti, kā arī nerada pamatotas šaubas par tiesas objektivitāti.

Tiesa nevar iejaukties likumdevēja kompetencē un grozīt tiesas apspriedes tiesisko regulējumu Kriminālprocesa likumā. Tomēr, lai novērstu nepilnības atbilstoši attiecīgā institūta un tiesību normu jēgai un mērķim, nenonākot *contra legem*, tiesa drīkst izmantot visas tiesību interpretācijas metodes, tostarp dinamisko (evolutīvo) metodi, lai tādējādi arī kriminālprocesuālajās tiesībās nonāktu pie saprātīgākā, lietderīgākā un taisnīgākā rezultāta.

[8] Kriminālprocesa likuma 588. panta 3.¹ daļā noteikts, ja kasācijas instances tiesa pieņem šā likuma 587. panta pirmās daļas 2. punktā paredzēto lēmumu, tā izlemj jautājumu arī par drošības līdzekli.

/Persona A/ drošības līdzeklis nav noteikts. Senāts atzīst, ka pašreizējā kriminālprocesa stadijā drošības līdzekļa noteikšanai /Persona A/ nav tiesiska pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 587. panta pirmās daļas 2. punktu Senāts

nolēma

atcelt Latgales apgabaltiesas 2024. gada 23. oktobra lēmumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Latgales apgabaltiesā.

Lēmums nav pārsūdzams.

A. Branta S. Kaija M. Leja